

פרוטוקול מס' 25

מישיבת ועדה השירותים הציבוריים
יום ג', כ"ח בסיון תשל"ד - 18.6.74, שעה 11.00

נכחו:

חברי הוועדה:
ח. גרוסמן - היו"ר
ח. אבו-רביע
ל. דיציאן
א. ורדיגו
מ. ידיד
א. נמיר
מ. פרידמן
פ. שינמן
ח. שמעוני

מוזמנים:
ד"ר יפה - ביה"ס לעבודה סוציאלית,
אוניברסיטת ירושלים
ד"ר גרינבאום - "
ד"ר רוזנטל - "

ש. מלכאל - משרד הסעד
ת. מרזי - משרד הסעד
גב' שינברג - משרד הסעד

י. שרלין - משרד החינוך והתרבות
ש. מרבך - משרד החינוך והתרבות
י. כהנא - משרד החינוך והתרבות
ד. זהבי - משרד החינוך והתרבות
גב' שטייניץ - משרד החינוך והתרבות

מזכיר הוועדה: ש. כרם

רשמה: צ. ספרן

סדר היום: סידור ילדים במוסדות.

- 975 -

היו"ר ח. גרוסמן:

אני פותחת את הישיבה.

סדר ילדים במוסדות

בסינו, לפי הפרוטוקולים, להגיע לסיכום הענין ומצאנו שהדבר מסובך, ואני מדברת על סיכום הבעיות ולא על סיכום הפתרונות.

בנוסף לנציגי שני המשרדים הזמנו גם את אנשי האוניברסיטה שעסקו במחקר על מעונות יום לגיל הרך - ד"ר יפה, ד"ר צרינבאום וד"ר רוזנטל.

ד"ר א. יפה:

החומר שנאסף במחקר שלנו מתבטא בארבעה דוחות. מכיוון שרק עכשיו מיימנו את המחקר איננו יכולים מבחינת האתיקה המקצועית, למסור את תוכנו בפרוטרום לגורמים אחרים כל עוד לא מסרנו אותו לגורם המזמין. אבל בכל זאת יש דברים שאפשר להביא בפני הוועדה מבחינת הבעיות שלהם ואולי גם מבחינת הפתרונות שיש לתת להם.

במחקר שלנו אנחנו בודקים שני דברים: קודם כל - מערכת מסויימת של שירות הניתן על ידי ארגוני נשים בירושלים, הכולל גם מערכת של מעונות יום; גם מוסד לתינוקות. בנוסף לכך עוד כמה דברים הקשורים למערכת זאת. היום אדבר רק על מעונות היום ומוסד התינוקות. דבר אחד שלנו הוא ברור, שקיימת בעיה של מה שקרוי קונספטואליזציה של עסק זה, כלומר, קל מאד להגיע לשירותים, אך השאלה היא מה התוכן שיש לתת לשירותים אלה. יש כיום השקעות עצומות בבנינים, אך הבעיות החריפות קיימות בכוח אדם, ויותר מכך - בתוכן השירות של מעונות היום. כיום יש בשירות זה ריצה לקראת שחרור האשה מילדה כדי שתוכל ללכת לעבוד, או כדי שתוכל להשאר בבית ולנקות את הבית, או כדי שתוכל לנוח. על כל פנים יש ריצה מהירה מאד לשחרר את האשה מילדיה במסגרת של מעונות יום, כאשר אין מחשבה לגבי תוכן המעון. לפי המחקר שעשינו בשכונת שמואל הנביא בירושלים ועוד כמה מעונות יום ואינו שענין התוכן אינו ברור - בשביל מה מעון יום ומה יש לעשות במעון יום. אנחנו מודאגים מכך שמעון היום יהפוך לפעין קסטיודו-כר לילדים בגיל הרך. לגבי כוח האדם מצאנו שדווקא בתחום זה של הטיפוול בגיל הרך יש כוח אדם הפחות מיומן מבחינת חינוכו, הפחות מתמצא בצרכים של ילדים בגיל הרך. יש צורך דחוף מאד בהתקצעות המקצוע של הגננות והמטפלות בתחום מעונות היום. גם, כאן בירושלים לוקחים נעדרות רחוב ונעזרים בהן כמטפלות במקומות מסויימים או כעוזרות ססייעות במעונות. אינני מתנגד לזה, אבל אם זהו היחס לענין, צריך לחשוב על כך מחדש. נקודה שלישית - מעונות היום יכולים להיות מופעלים גם לצורך שיפול בהורים, ואין זה משנה אם מדובר בבעיות של כלכלת הבית, אם מדובר ביעוץ לגבי תכנון המשפחה, או אם מדובר ביעוץ הנוגע לשימוש במשקפי ילדים בגידוי לפיתוח הילדים. אפשר להשתמש במעונות היום כמתקן סוציאלי-חינוכי, אם נושאים את הרעיון שיעודו הוא קסטיודו לאחזקת ילדים מחוץ לבית בשעות מסויימות. נקודה רביעית - בעיית הצפיפות במעונות. לקחנו את הסטנדרטים שהתפרסמו בארצות-הברית על ידי אחד הגורמים העוסקים בכך - סטנדרטים החלם שטח וכלה בתוכן. לפי הסטנדרטים האלה גדולה הצפיפות במעונות מאד.

בדקנו ומצאנו ש-46% מן הילדים באים ממשפחות של 5 ילדים ויותר; 39% מהורי הילדים אינם יודעים קרוא וכתוב; 23% מן ההורים יש להם פחות משמונה שנות לימוד. כלומר, מדובר פאן באוכלוסייה שבה לרוב הילדים במצוקה, אלא גם ההורים; 74% מן ההורים מקבלים סיוע, מלא ולקי, מלשכות הסעד.

א. נסיר:

כמה מוסדות בדקתם והיכן?

ד"ר א. יפה:

אני מדבר על המוסד בשמואל הנביא בירושלים.

מצאנו של-45% מן הילדים באותו מעון היו הפרעות נפשיות או התנהגות בעייתית, בעוד ש-54% היו ללא הפרעות. אנחנו רואים איפוא שבמעונות היום נתקלים באוכלוסייה בעייתית וקשה, וזה מחזק את הנקודה שלנו, שאם לא ששתמשים במעון יום כמתקן סוציאלי-חינוכי, מחסיאים את האפשרות לעזור גם להורים וגם לילדים.

ד"ר א. יפה:

לגבי מעונות לתינוקות: בתחום זה קיימת הבעיה שיש מערכת מצומצמת יחסית של פתרונות חוץ-מוסדיים. דבר זה חשוב, כי אם הולכים לפתרונות סטראוטיפיים, מזניחים אפשרויות שונות של טיפול בילדים בהתאם לצרכים שלהם. אם יש לנו ארבע-חמש תיבות דואר, כל המכתבים מוכרחים להגיע אל אותן תיבות הדואר, כי אין ברירה, אבל אם יש עשרים תיבות דואר, יכול המכתב להיכנס לתיבה המתאימה לו לפי הכתובת, וזו הדוגמה למה שקורה במעונות לתלזקות. אותו הדבר חל גם בגילים סבוגרים יותר בגלל הפתרונות הסטראוטיפיים וכתוצאה מכך אנחנו מגיעים ליחסים תנועת תיבות. המוסד הוא אחת האפשרויות המקובלות ביותר לגבי הגיל הרך, ויש בזה סיכון. קודם כל רוב המוסדות לתינוקות הם גדולים. בירושלים יש מוסד שבו מעל ל-200 מיטות.

של מי?

היו"ר ח. גרוסמן:

של ויצ"ו. יש מוסדות כאלה גם בחיפה ובתל-אביב.

ד"ר א. יפה:

במוסדות גדולים טמונות בעיות

הקשורות בגישה אינדיבידואלית לילדים.

רוב המוסדות האלה מתנהלים על ידי

ארגוני נשים, ויש כאן תופעה מענינת שמישהו צריך לתת את דעתו עליה. יש מערכת שירותים לילדים שאני קורא להם "נחסדים", מערכת שירותים המנוהלת על ידי ארגוני נשים וולונטריים, ויחד עם זה יש עוד מערכת של שירותים מסלתיים לילדים לא כל כך "נחסדים", שאני קורא להם - ספגרים, עבריינים, שעבודם קשה לאסוף כספים ותרומות פגורמים וולונטריים. מאז קום המדינה פותחו שתי המערכות זו ליד זו כאשר הממשלה עודדה את פיתוח המערכת בתחום הקויזו-התנדבותי ונכנסה לאותם תחומים שקשה לעודד בהם ארגוני נשים. כך יוצא שלגבי תינוקות ארגוני הנשים הם המפעילים את המוסדות כאשר הגורם המקומי ספגה את הילדים. זה טוב ויפה, אך הבעיה היא שאין תיאום ואין הידברות גם מבחינה מקצועית וגם מבחינת תוכן השירותים בין הסקטור המקצועי לבין הסקטור הלא-מסלתי, וזו בעיה שמלווה אותנו עד היום. הבעיה היא שלגבי ארגוני הנשים התחום היחיד כמעט שבו הם משלבים למעשה כוח אדם מקצועי הוא דווקא תחום הרפואה, כי כאשר ילד אינו נמצא בביתו אלא תחת חמורת ארגון וולונטרי, הדבר הראשון שעליו חייב לשטור הארגון הוולונטרי הוא בריאות הילד.

א. גפיר:

דברידך. מתייחסים גם למעונות וגם לבתי תינוקות?

ד"ר א. יפה:

לשניהם.

א. גפיר:

מה שאתה אומר אינו מדויק כל כך. ארגוני הנשים משתפשים בכוח מקצועי

לא רק בנושא הבריאות.

ד"ר א. יפה:

בעיקר.

א. גפיר:

גם לא בעיקר.

ד"ר א. יפה:

תחום העבודה הסוציאלית בשירותים אלה חסר כמעט לחלוטין גם במעונות היום. במוסדות לתינוקות איפשר משרד הסעד קבלת עובדים סוציאליים על ידי כך שהגדילו את הסכום שמשלמים עבור כל ילד וילד. בכל זאת המגע בין הארגונים המתנדבים לבין המקצועיים, למעט רפואה, הוא עדיין חלש יחסית. ואני מדבר על השפעה על מדיניות המוסדות האלה, על התייעצות עם הארגונים, ולא התייעצות לעתים רחוקות אלא שילוב כוח אדם מקצועי גם בעבודה סוציאלית גם בעבודה בפסיכולוגיה.

אני טוען שהמוסדות לתינוקות

גורמים נזק לנפש הילדים. קיימות בעיות חריפות מאד של נזק נפשי כתוצאה מחוסר מגע ישיר עם המבוגר, חוסר מגע מתמיד עם המבוגר - דבר שהוא מסוכן מאד לגיל הרך.

עד איזה גיל זה מטובן?

ס. ירדן:

ד"ר א. יפה:

בתי התינוקות מטפלים בגיל הרך מלידה ועד גיל ארבע. אחד כך עובד הילד הקטן למקום אחד ושוב נפתחת הבעיה מחדש, משום ששוב רצים לכבות שריפה. יש ילדים שמתגלגלים מבית התינוקות לעוד מוסד ולעוד מוסד. לשכות הסעד בעיקר מכניסות לבתי התינוקות ילדים כשנוצר מצב שיש לכבות שריפה כתוצאה ממצב שהתפוצץ במישור המקומי. מאחר שהמוסד עומד לרשות המערכת, זה אחד הפתרונות המקובלים.

אם השהייה במוסד היתה תקופה קצרה, פילא, אבל אנחנו נתקלים בתופעה הנקראת - שהות יתר במוסד, הנגדמת הן בשל כך שמכניסים את הילד למוסד בגלל כיבוי שריפה, והן משום שאין מעקב מספיק על ידי הגורם המפנה, המסדר והילד נשאר מנותק מאותו גורם. ויש לי נתונים: במוסד מסויים 21% מהילדים נשארו מקייל תינוקות שנה עד שלוש שנים; 62% פחות משנה. התופעה של שהות יתר היא מאד חמורה כאשר אין צורך שהילד ישאר, ומובן שהמונח שהות יתר כבר מצביע על כך שאין צורך באותה שהות.

ש. מלכיאלי:

מה המדגם?

110 ילדים.

ד"ר א. יפה:

לאחר שהעובד הסוציאלי מסדר את הילד הוא חוזר למקרים שלו בלשכה. והעופט המוטל עליו הוא 200 משפחות, שזה המסוצע לעובד סוציאלי. בירושלים המסוצע על כל עובד הוא 274 משפחות. ברור איפוא לחלוטין שאין לו סיכוי לחזור אל הילדים שהוא מסדר במוסדות ולהמשיך לטפל בהם באותה אינטנסיביות שטיפל בהם לפני המידור. הבעיה מחריפה, כי המוסדות, בעיקר של ארגוני הנשים, אינם בנויים לתת שירות מחוץ למוסד. הם בנויים על טיפול מוסדי, על אחזקת מוסדית. הם מצהירים שהם מעמידים את המוסד לרשות הגורמים הממלכתיים, ומשום שאין פתרונות אחרים משתמשים במוסד. אם המוסד אינו יוצא החוצה ופנסה לחזור אל הילד, אל המשפחה, אל העובד הסוציאלי, נשאר הילד מנותק. והמוסד אינו מסוגל להרים שירות חוץ-מוסדי בתנאים הנזכרים. הוא לא בנוי לכך לא מבחינת כוח אדם, לא מבחינת התקציב, לא מבחינת ההכנה המקצועית, ובגלל זה הם סמתינים עד שהגורם המסדר חוזר ומטפל בעניין. יש בכך קטסטרופה לגבי הילדים המסודרים וזה אף מביא לשהות יתר.

דוגמה בעניין חוסר תוכניות: אחת

השאלות ששאלנו היתה - מה הזמן המסוער שילד צריך להישאר במוסד. כאשר בדקנו את התיקים מצאנו שלגבי 45% מהילדים היו תנאי השחרור מוגדרים. כלומר, היה ברור שאם המשפחה תגיע למצב מסויים, הילד ישוחרר. לגבי אותם 45% היו תנאים, אבל לא נקבעה התקופה בחודשים. לגבי 40% מהילדים במוסד התנאים והתקופה לא היו ידועים. עובדה זו מוכיחה שמכניסים את הילד למוסד כפעולה של כיבוי שריפה ורואים בכך את ההישג הגדול, אבל אין מחשבה מעבר לכך: מתי הילד יוצא, באילו נסיבות, איך עוזרים שהתנאים ליציאתו של הילד יתגשמו. הדבר מביא למצב שבתי התינוקות הם מחסנים לילדים. מעמידים את המוסדות לרשות הגורמים - אם הגורמים יכולים לסייע להוציא את הילד, הם מסייעים; אם אינם מסייעים - הילד נשאר.

אני מאד מודאג, וזו דעתי, מהטיפול

בתינוקות במוסדות. הייתי מציע לכם לישון כמה לילות בבתי התינוקות ולראות. אין אף אחד שמגן על הילדים האלה - לא ועדת השירותים של הכנסת ולא הממשלה. יש בעניין זה סכיזופרניה של השירותים המקצועיים הממשלתיים לגבי המוסדות: מצד אחד הם מודאגים מאד לגבי מצב התינוקות, זה מפריע להם; מצד שני השירותים הסוציאליים המקומיים המקצועיים הם הספקים של אותם ילדים המוכנסים למוסדות. אינני בא לכאן להשמיץ את ארגוני הנשים. הגעתי למסקנה שארגוני הנשים הם למעשה קורבנות של חוסר קונספציה, של חוסר מדיניות ברורה ומקצועית לגבי התינוקות, דורשים מארגוני הנשים לשפר את השירותים, אך גם אם יתנו למוסדות אלה אוג' כמה מליוני לירות לא יביעו לעולם לתנאים שהיה צריך לתת לתינוקות, ואני אומר זאת במפורש. מוסד של 100 תינוקות הוא פסול וכל השירותים שמכניסים לשם וכל הכסף המושקע שם הם בכיוון לא נכון, ושירותי הנשים לא יתמודדו עם זה לעולם. הסכיזופרניה של השירותים המקצועיים היא בכך שמצד אחד באים השירותים הסוציאליים המקצועיים אל

ד"ר א. יפה:

המוסדות בדרישה לשפר את המצב, ומצד שני הם ממשיכים לספק את הילדים ולא מפתחים פתרונות חוץ-מוסדיים במקום מוסדות ענקיים כאלה.

דוגמה קלאסית - סידור ילדים

המועמדים לאימוץ. יותר משליש הילדים במוסד שבדקנו מועמדים לאימוץ והם מוסדרים על ידי היחידה המקצועית ביותר במשרד הסעד. שליש זה מחזיק את כל המוסד, כי בלעדיו היה המוסד מתקפל. קיימת גם שהות יתר של ילדים המועמדים לאימוץ: א. בגלל בעיות ליגאליות שצריך לברר אותן; ב. בגלל בעיות פיזיות שצריך לברר אותן; ג. בגלל בעיות של מציאת מקום מתאים וכל הפרוצדורה הקשורה באימוץ. אבל בעיקר בגלל בעיות ליגאליות. בגלל זה כתב פרופ סולניצר על פתרון הבעיות הליגאליות לטובת הילד ולמניעת שהות יתר שלו במוסדות.

משרד הסעד צריך לפתח לדעת אפשרויות

שונות חוץ-מוסדיות לתינוקות, כגון - משפחה אוסנת של יואר מילד אחד, מה שנקרא "גרוף-הום" עם אב בית, עם אם בית, ל-8-10 ילדים ולפרק את המוסדות. נכון שזה עולה כסף, אבל אנחנו מדברים על נזק לנפש הילדים. הפתרון הקל ביותר הוא לסדר את הילד במוסד, אבל אם מדובר על מה שטוב לילד, צריכים ללכת לכיוונים אחרים, לפתח שירותים ולהוריד מהמעמטה המוסלת על ארגוני הנשים, מעמטה שהם אינם יכולים לשאת אותה.

גם מבחינה כספית זה לא משתלם.

ד"ר גרינבאום:

כ-2,000 לירות לחודש.

ד"ר א. יפה:

זה עולה בין 1,200 ל-2,000 - יותר ממה שעולה לקיים משפחה.

א. נפיר:

אני משוכנע שאם עושים את הכדיקה של קוסט-פניפיט מוצאים שהטיפול

ד"ר א. יפה:

המופדי, מבחינת האפשרויות השונות, אינו העדיף ביותר. צריך לפתח מסגרות נוספות, לרבות הענין של חיוזק המשפחה, שגם זה עולה כסף, אבל ארגוני הנשים נמצאים במעגל סגור: הם אינם מפילים בצורה מספקת, מכל הסיבות שכבר פניתי, וגורמים נזק נפשי, כאשר הגורמים המקצועיים מעודדים אותם בצורה סמויה להישאר במעגל זה. זהו מצב שעליכם, כגורם מדיניות, להתערב בו.

נתון מעניין נוסף: מצאנו ש-88%

מכל הילדים במוסד הם מעדות המזרח - יוצאי אסיה, אפריקה. התשובה הזאת חוזרת על עצמה. נתון נוסף: ל-35% מהילדים יש אחים ואחיות הנמצאים גם כן במוסדות. נתון אחר: 30% מהילדים באו מהיחידה לאימוץ, 11% מעיריית תל-אביב, 28% מעיריית ירושלים, 24% מסחלקות אחרות לעבודה סוציאלית, בעיקר מן הדרום ובאר-שב. למה צריך לבנות מוסד אקסי בירושלים? למה אי אפשר לפתוח מוסד קטן יותר או משפחות או פננות בבאר-שב ולא לרכז את כולם בירושלים? זהו ענין שצריך לחשוב עליו.

מצאנו ש-73% מהילדים מקבלים

ביקורים. מהם 75% מקבלים ביקורים לפחות פעם בחודש. יש כאן בעיה של תדירות הביקורים. ככל שהילד נמצא במוסד פרוחק מביתו תקטן תדירות הביקורים, כי להורה קשה לבוא, קשה להגיע.

קיבלנו גם הערכה לגבי המצב

האמנוציונלי של הילד במוסד ומצאנו ש-49% מהילדים אינם טראים הפרעות מיוחדות ומסתגלים יפה למוסד, בעוד ש-25% אינם מסתגלים למוסד.

מה זו הסתגלות טובה או לא טובה?

פ. פרידמן:

אם הוא דופק את ראשו על הרצפה או אוכל זכוכית - כפי שסיפרה לי

ד"ר א. יפה:

אחת העובדות במוסד - סימן שהילד לא הסתגל.

יוצא איפוא שהשקט הוא זה שמסתגל טוב, אבל גם זה אינו מובייע על

פ. פרידמן:

הסתגלות טובה.

נכון, הוא משמש לא מהווה בעיה
לאלה שמטפלים בו. זו באמת שאלה

ד"ר א. יפה:

איך לבדוק הסתגלות.

לסיכום אני בדעה שצריך לחשוב מחדש
על מה שקורה בענין זה ואיך הגענו לכך. יש דברים הסטוריים שהביאו אותנו
לזה, יש דברים של תפיסה מסויימת שהביאו אותנו לזה, יש בעיות תקציביות
שהביאו אותנו לזה, אבל עלינו לחשוב על התוכן, לחשוב בצורה יסודית
לקראת מה צריך ללכת. וצריכים לחשוב על כך אלה הקובעים את המדיניות
ולא אלה המנהלים את השירותים. לחשוב על תוכן השירותים, לדנות אלטרנטיבות
למוסד. ענין שני - דרושה התקצעות של העבודה בכל הדרגים, גם בעבודה
סוציאלית, גם בעבודה פסיכולוגית, גם בטיפול של אחיות, גם בחינוך.
צריך לקבוע סטנדרטים לעבודה, גם סטנדרטים לעבודה מחוץ למוסד.
ענין שלישי - צריך להשתחרר מן הגישה של בניית מבנים פיזיים ולקיים
דיונים רציניים על תוכן, על פרוגרמה, כי הגענו כבר לאלב שאי אפשר לשנות.
זו שאלת השעה.

ד"ר גרינבאום:

הדברים של ד"ר יפה לא היו מנוססים
רק על התרשמות שלו, אלא יש גם
מחקרים - שלי ושל אחרים - על השפעת המוסדות על ילדים. בדרך כלל ילדים
במוסדות כמו אלה שיש לנו בארץ סובלים משני דברים: מפיגור שכלי לעומת
ילדים בני גילם ומפיגור חברתי המתבטא בחוסר יכולת להתייחס לאנשים
אחרים בצורה מספקת, בתלות יתר ובכניסה למצבים אמוציונליים קיצוניים.
בתצפיות מדוייקות שנעשו במוסדות כדי לראות מה קורה במוסד ואיננו קורה
בבית, מצאנו שהילד במוסד מקבל משהו מן המספלות, העובדות קשה, אך הוא
אינו מקבל בצורה מספקת התייחסות מילולית, התייחסות אמוציונלית,
התייחסות חברתית והתייחסות פיזית, שאותם מקבל בדרך כלל הילד בבית,
ודבר זה נותן את אותותיו. מהדבה שנים של מאגר ברור לנו שהדבר משפיע
לא רק על ההתפתחות החברתית, אלא גם על ההתפתחות השכלית של הילד.

כדי לשנות את המצב - וגם על כך

יש מחקרים - דרושים שלושה עקרונות. קודם כל - שההתערבות לטובת הילד
תבוא מוקדם מאד ולא לחכות עד שהילד מגיע לגיל 5-6-7, שאז צריך לעבוד
הרבה יותר קשה עם פחול סיכוי להצלחה. אם רוצים להוציא ילד מן המשפחה
צריך למצוא לו מיד את הפתרון הטוב ביותר. מוסד גדול יכול להיות פתרון
לתקופה זמנית בלבד אבל לא פתרון מתקבל על הדעת. שנית - הפתרון צריך
להיות פתרון נפשך. טיפול אינטנסיבי במשפחות בעייתיות מאד בארצות-הברית
נתן תוצאות טובות לגבי הילדים. והטיפול הוא טיפול אינטנסיבי בכל המשפחה
תוך כדי העסקת האם, תוך כדי שילוב המשפחה בחיי הקהילה - טיפול שאינו
נמשך שלושה-שישה חודשים, אלא שנים. עקרון שלישי - הטיפול צריך להיות
בשילוב עם המשפחה. אם אנחנו מטפלים בילד בנפרד מן המשפחה אנחנו שוב
מחטיאים את המטרה.

בסיכום - הפתרונות צריכים להיות

מוקדמים, נפשכים, פתרונות המביאים בחשבון את המשפחה.

יש בענין זה שתי השלכות עיקריות,
שאחת מהן היא ההשלכה החוקית. יש לשנות את החוק בכיוון של סידור מהיר,
נמשך ואיריאלי המתאים לצרכים של הילד לטווח ארוך. בחוץ-לארץ יש אפילו
הצעות חוק הדורשות שימונה עורך דין עבור הילד הדואג לאינטרסים שלו ולא
רק של המוסד או של המשפחה. לפעמים יש תקדימים לכך, במיוחד בבעיות של
גירושין, שצריך לדאוג לילד משום שאף אחד מבני הזוג אינו דואג לו.
כל זה באשר לילדים המועפדים לאימוץ.

בעיה שניה - למצוא לילדים שאינם

ניתנים לאימוץ מסיבה זו או אחרת פתרונות מתאימות, אולי מחוץ לבית אבל
במתכונת של בית, מכיוון שהמשפחה היא עריין המודל הטוב ביותר שיש לנו
מבחינה פסיכולוגית, נפשית להתפתחות תקינה של הילד.

הי"ר ח. גרוסמן:

באשר לילדים המועפדים לאימוץ:

במסד לנו שאי אפשר למסור ילד

לאימוץ אם האם לא מסכימה לאימוץ ואפילו היא באה לבקר אותו אחת לחצי שנה.
מה אפשר לעשות בכיוון זה?

ד"ר גרינבאום:

לשנות את החוק. זו בעיה בהרבה מדינות, שהחוק אינו מביא בחשבון את הצרכים הנפשיים של הילד. אחרי תקופה מסויימת מוגבלת צריכה המשפחה להחליט אם היא מקבלת את הילד בחזרה אליה, ואם לא - צריכים לעזור למשפחה בכל דרך להוציא את הילד.

היו"ר ח. גרוסמן:

ואם המשפחה מוכנה לקבל את הילד בחזרה, אבל זה שמחזיר את הילד יודע לאיזו משפחה הוא

מחזיר אותו?

ד"ר גרינבאום:

צריך להחזיר את הילד למשפחה שמסוגלת לטפל בו כראוי. יש לקבוע איזה שהוא סטנדרט שמתחח לו לוקחים את הילד מן המשפחה אפילו נגד רצונה וקובעים לו משפחה אחרת. יש מצב עוד יותר גרוע: שהילד נמצא במוסד, המשפחה מסרבת לקבל אותו הבייתה אבל גם מסרבת שיילקח לאימוץ. החוק צריך להכיר במצבים, כאלה, להיכנס לפרטי פרטים ולקבוע צרכים סטנדרטיים, הנקבעים בין היתר לפי הצרכים הנפשיים הפסיכולוגיים של הילד.

ד"ר רוזנטל:

אני סומכת על הדברים שנאמרו כאן ורוצה להדגיש עוד נקודה שנדמה לי שלא הודגשה מספיק: נכון שאנחנו צריכים להיות מודעים יותר לצרכים הנפשיים של הילד, לצרכים ההתפתחותיים. טובת הילד הוא עקרון מקודש עלי, אבל פורום זה חייב לחשוב על העניין גם במסגרת החברתית הכללית של המדינה, שבה חייבים אוחם הילדים, לטווח ארוך, חוך הסתכלות לעתיד. ראיתי את משיכות הכסף, שהעניין עולה כסף, שאין לכך תקציב. הסכום - כמה עולה להחזיק חינוך במוסד - אינו משנה, והייתי רוצה שנוסיף לזה מהחשיבה שלנו: כמה יעלה למדינה להחזיק אותו ילד בגיל 18 ומעלה כאשר יהיה אזרח במדינה ולא יהיה מסוגל לחרום לה כלום, ובגלל אורח חייו יהיה נזקק לתמיכה ולעזרה. במוסד של ויצ"ו בתל-אביב שאלתי את המנהלת כמה ילדים יש במוסד לאמהות שגם הן היו במוסד כתינוקות, ומספר שיש מספר ניכר של דור שני.

בנוסף לזה, בהתחשב בסקטור המסויים של האוכלוסייה ממנו באים התינוקות, אנחנו צריכים להבין שאנחנו יושבים על חומר נפץ מאד מסוכן לשנים יבואו, כי אנחנו עומדים במצב שמספר המוסדות לא הולך וקטן, אלא להיפך.

מ. ידיד:

האם במחקר שלכם תגיעו גם למסקנה היסודית איך להגיע ביום מן הימים הקרובים ביותר לכך שבעיה חריפה זו של תינוקות וילדים ממשפחות הרוסות או נחשלות לא תהיה בחוכנו? קיימות בעיות של דיור, משפחות הרוסות, ומת חינוך - האם תגיעו למסקנה מהי הנקודה שבה צריכה המדינה לעסוק כדי למנוע בעתיד מצב שיימצאו ילדים כאלה שנצטרך לדאוג להם? אחות יילכו המספרים ויגדלו, ככל שנשב ונדון מדי שנה, ונחטיא את המטרה.

אמרת שמספר החיקים, המשפחות שבהן מטפל עובד סוציאלי אחד הוא מאתיים. אם מדובר במשפחות שבהן הרבה נפשות יוצא שעובד סוציאלי אחד צריך לטפל גם באלפיים או יותר נפשות. השאלה אם אחם הולכים, בקביעת החקן, לטיפול במשפחה או לטיפול בנפשדת שאל כל אחת מהן צריך העובד להגיע.

האם יש לכם מושג כמה ילדים זקוקים לטיפול מידי, אם במשפחה או מנת או אם במוסד?

אמרת שהנזק לגבי הגיל הרך במוסדות הוא בטיפול. מחי מחחיל הנזק - בגיל שנה, חצי שנה, שנתיים? מהי הנקודה שבה מחחיל הנזק ושעליה צריך לשים את האצבע ולומר: כאן צריך לשנות את הטיפול בילד?

הביקורים הם גורם חשוב. האם אין מקום לזום ביקורים לאו דווקא על ידי המשפחה אלא על ידי עבודה קהילתית, כדי שאנשים מן הקהילה יבקרו במוסד הקרוב לידם על מנת לראות את הילדים ולעודד אותם? מה אתם עושים בכיוון זה שהעבודה הקהילתית תהיה שותפת למפעל זה? האם הגורם המסדר את הילד במוסד ממשיך לבקר את הילד לאחר שסידר אותו או שפעולתו מסתיימת ברגע שסידר את הילד במוסד או במשפחה האומנת?

א. נמיר:

לא הייתי רוצה לראות בצורה של מוסדות סגורים לילדים בריאים פתרון לנזשא החברתי או לנושא הקשור בגיל הרך. אינני חושבת שאפשר להוציא נושא זה מכלל הקונספט של הטיפול במדינה בגיל הרך. מוסדות חינוך יוצאים לאחור ומוסדות חינוך יוצאים לאחור.

א. נמיר:

זוה היה הדבר הטוב. אינני שייכת להרבה אנשים, אנשי מקצוע, אנשי ציבור, הוראים במוסדות הסגורים פתרון לבעיות של רוב רובם של הילדים באזורים טעוני טיפוח, ואני מדברת רק על הגיל הרך. מה שקורה לנו הוא, שחסרה לנו מדיניות בכל הנושא ששמו הגיל הרך, אם לא הייתי חוששת להשתמש במלים חריפות, הייתי קוראת לכך ממש שטח הפקר, ותודה לאל שיש עוד ארגוני נשים העושים פה ושם מעט מן העבודה. אבל זו רק טיפה בים.

חבר-הכנסת ידיד בא משכונת התקווה, שם יש לנו מעון - "בית רובינא" הקיים כבר 26 שנים והמכיל 140 ילדים ב-4 כיתות. זהו מוסד בלתי רגיל, ועשיתי את החשבון שלו היחה איזה עקביות בעבודה שלנו - והמעון עובד עם ילדים מגיל שנתיים עד כניסה לבית הספר היסודי, כולל בית הספר היסודי - והיינו מכפילים את מספר שנות קיומו של המעון ב-140 ילדים שהוא קולט כל שנה, היחה שכונה התקווה צריכה להיראות לגמרי אחרת ולא היינו צריכים לחזור ולדון כל שנה מחדש באותן בעיות. בני ה-25-35 הנמצאים כיום בשכונת התקווה נולדו ברובם המכריע בארץ שלנו.

80% מהאנשים בשכונת התקווה הם תחלופה של אנשים הבאים מעיירות פיתוח.

מ. ידיד:

א. נמיר: אז ניקח שכונה אחרת. לו חלק מן הילדים האלה היה מקבל חינוך יותר מסודר, יותר יסודי, יותר עקבי, הם היו חורמים לכך ששכונה זו ואחרות ייראו אחרת. אני חושבת שעבור מה שקורה כיום בגיל הרך אנחנו משלמים כבר עכשיו ונשלם בעתיד עוד הרבה יותר ביוקר, וכבר שמענו שלמוסד ויצ"ו באים ילדים של אמהות שהיו שם, וגם למעונות שלנו באים ילדים הנשלחים על ידי המחלקה הסוציאלית. משרד החינוך אינו מהווה כלל איזה גורם בנושא של מעונות ופנימיות.

ושוב: אם ישנה תרומה ויוזמה בשטח הזה הרי זו היוזמה שבאה מארגוני הנשים, שהם ארגונים וולונטריים. אני חושבת שבעזרת כמה אנשי מקצוע וצינניים היינו יכולים להגיע למסקנה שעישוב דמותו של הילד מתחיל בבית התינוקות, היינו מגיעים למסקנה שהדבר דורש תכנון - אין זה נושא שניתן לפתור אותו מהיום למחר - והכשרת צוות מעולה. כיום עובדים במעונות אנשים מקריים, ומכיוון שכל העניין לא שייך למשרד החינוך הוא מושך את ידו ממנו, ואז מובן שבעל הבית לנושא הוא משרד הסעד, ולשכות הסעד עומדות תחת לחץ עצום. פעם היה סידור שכל משפחה מוכרחה לשלם עד 15 לירות עבור סידור ילד במעון. היום גם כסף לא משלמים, ובחל-אביב אפילו לא גובים את הכסף. מדוע איפוא שלא יכו עובדים סוציאליים בלשכות אם מחלקים סידור חינוך במעונות יום?

דבר חמור יותר: בגיל שנתיים מביאים את הילדים למעון - ואני מדברת על אזורים בעייתיים - בגיל ארבע מעבירים אותם כבר לגנון טרום-חובה ששייך למשרד החינוך. יוצא שכל יד פועלת במישור נפרד. את אותם הילדים שנכנסים למעון, ממחרים להוציא בגיל ארבע, כדי לפנות מקומות לילדים נוספים המגיעים מהלשכות הסוציאליות. אין סגל הוראה שיעבוד עם הילדים בגיל הרך, אין המשכיות. והחמור ביותר: אנחנו, ארגוני הנשים, שומרים על קשר הדוק מאד עם האם, עם המשפחה בידיעה שבלעדיה לא נגיע לשום הישגים, וקשר זה נפסק כעבור שנתיים, כאשר מעבירים את הילד מן המעון. ועכשיו בתכנון להקדים את נושא הגנונים ולהתחיל אותו כבר בגיל שלוש - והגנונים נמשכים רק עד 12.00 בצהרים - כלומר, ניחוק הרציפות עוד יותר מוקדם.

אני אומרת את זאת כי אינני חושבת שאפשר להוציא את המוסדות הסגורים מכל הקונטקסט של הטיפול בגיל הרך. אני מאמינה שאם נתמקד באופן יותר רציני ונגייס את כל המשאבים שכל רשות מוציאה באופן נפרד, נוכל להגיע בדור הבא להישגים הרבה יותר גדולים.

אחזקה מוסדות זה דבר בלתי אפשרי מבחינה כספית. ממש אי אפשר לעמוד בזה אם רוצים לשכלל שירותים ולהכניס עובדת סוציאלית, פסיכולוגית. קיבלנו חרומה מתורמת שראחה בעניין זה יעוד, לקחנו דוגמהאח בית-לחם, שזו עיר גדולה, ותכננו מוסד בצורת דירות, דירה לכל 8 ילדים עם עובדת שחהיה אם, ורצינו לעשות מטבח משותף כדי להוזיל את הדבר, אבל היינו מוכרחים לבטל את הפרוייקט, כי ואינו שלא נוכל לעמוד בשום אופן במחיר שחעלה לנו האחזקה. הצעתי לגברת שטייניץ שניתן את החרומה למדינה כדי שהיא תחזיק בה. גם לנושא של המוסד הזה הגענו באופן פרטי. פנינו למחלקה הסוציאלית בעיריית תל-אביב ואחת העובדות סיפרה לנו שיש מוסד כזה בבית-לחם. לא היחה שום יד מכוונת שתאמו אם בחל-אביב צריך או לא צריך להיבנות דירות כאלה.

א. נמיר:

אני חוזרת ואומרת: צריך להתמקד יותר בטיפול במשפחה. אנחנו צריכים לעשות הכל כדי שבדור הבא, בשנים הבאות, פחות ילדים יגיעו לסידור מוסדי. אנחנו צריכים לקבוע איזו שהיא מדיניות בנושא של הגיל הרך ולא להוציא את ענין הפנימיות מכלל הקונטקסט של הגיל הרך.

הערה נוספת: יש לי איזו שהיא הרגשה שהיום העבודה הסוציאלית - אולי בגלל העומס, אבל לא דק בגלל זה - הופכת להיות הרבה יותר מדי מקצועית. חסר לי מאד קצת יותר לב, יותר נשמה והרבה יותר קומונסנס בפחווך בעיות. אני רואה שהטיפול האינדיבידואלי במשפחה, שהיה צריך להתמקד בעבודה הסוציאלית, הולך ונחלש בצורה מסוכנת, ואינני יודעת אם לא היה צריך לתת על כך את הדעת באיזה שהוא מקום.

הערה אחרונה: היה לנו קונפליקט עם המחלקה הסוציאלית בעיריית תל-אביב, כי טענו, ארגוני הנשים, שאצלנו החלוקה של הילדים היא כזאת: 60% ילדים נחמכי סעד; 40% - ילדים ממשפחות מסודרות יותר. האסון הוא שאותם 60% מהווים 100% במוסדות שהם נמצאים בהם, ואותם 40% מהווים 100% במוסדות שבהם הם נמצאים. אמרנו: איננו מוכנים שבבית-רובינא בשכונת התקווה יהיו 100% ילדים ממשפחות נחמכות סעד. אנחנו מוכנים לתת אפשרות ל-20 אמהות שיסדרו את ילדיהן במעון באופן ישיר ולא באמצעות הלשכות הסוציאליות, אם כי זה מקשה עלינו מבחינה כספית, כי אותה אם תשלם פחות משמשלמת המחלקה הסוציאלית. ואז התחיל קונפליקט קשה. אנחנו כארגוני נשים הבונים את המעונות ומממנים חלק אצוים מן האחזקה, מוכרחים להיות שוחפים במדיניות. ולא רק ארגוני הנשים. אין שוחפות במדיניות של כל הגופים הלוקחים חלק בעשייה הזאת.

פ. שינמן:

המחקר שהבאו בפנינו מאלף מאד מאד ומעמיד לפנינו את הבעיה של הילד העזוב שאין לו גואל בזמן הנכון ובמקום הנכון. ברור הדבר ואין כל ספק שככל שמקדימים לטפל בילד העזוב כאשר הוא עדיין בגיל הרך, הדבר טוב יותר, אבל אנחנו יודעים במקצת את המצב, שכאשר מתחילים לטפל בסידורו של ילד נחקלים בקשיים גדולים ומרובים והילד שהיה בגיל הרך נעשה כבר גדול עד שהוא מוצא את סידורו. הבעיה העיקרית היא שיהיה טיפול נכון מצד המחלקה הסוציאלית ושהילד, אם נמצא שהוא זקוק לטיפול, ימצא את סידורו אם במעון, אם במשפחה אומנת או אם בצורה אחרת.

לא חמיד מכירים ההורים בכך שהילד עזוב, לא חמיד הם נוחנים להוציא את הילד מביחם שעה שהמספל הסוציאלית רואה שהוא עזוב. השאלה - מה ניתן לעשות במצב כזה? אחת הדרכים היא לרפא את הבית כשלעצמו. אני יודע שקיימות עכשיו התנדבויות לצורך זה. בנות נכנסות לבחיים ומשחדלות להנך את הילד בחוך הבית, ואפילו בגילאים של 9, 10, 11, לחקך אותו ובמידת האפשר אולי גם את הבית. בתי השחלבה בהתנדבות כזאת. היא הולכת פעמיים בשבוע לבית בשיין-מוניס, כל פעם לשעתיים, עוזרת בהכנת השיעורים, וכבר ניכרת הטבה ושיפור במצב הילד והמשפחה.

היו"ר ח. גרוסמן: כמה זמן היא כבר עוסקת בזה?

פ. שינמן: שלושה-ארבעה חודשים, והיא עומדת בקשר עם מפקחת, עם סוציולוגית. פירוש הדבר שצריך לתת את הדעת על טיפול בחוך המשפחה אם אין אפשרות להוציא את הילד מן הבית.

מ. פרידמן: המסקנה שהעלתה חברת-הכנסת נמיר היא נכונה: יש צורך בחשיבה מחודשת לגבי כל הנושא, לא רק של הילדים בגיל הרך, אלא של כל הילדים שאין להם בית מסודר, לרבות הגיל הרך. יש צורך בחשיבה מחודשת ובגיבוש מדיניות חדשה.

אשר לבעייתיות של הנושא: העלינו נושא זה בוועדת השירותים כבעיה של כפילות בין משרד החינוך ומשרד הסעד. עכשיו מסתבר שיש גורם שלישי מול שני הגורמים הממשלתיים וזה הגורם של ארגוני הנשים, שבידיך כך מתברר, הכספים.

היו"ר ח. גרוסמן: בגיל הרך - ארגוני הנשים; בגיל מבוגר קצת יותר יש רשימה מגוונת של מוסדות.

מ. פרידמן: על כל פנים יש גורם שלישי, לא ממשלתי, שהוא - ארגוני הנשים. למי אפשר לפנות בעצם לגיבוש מדיניות חדשה כשיש יותר מדי גורמים?

מ. פרידמן:

אנחנו דנים בנושא זה כמעט חודש, וצדקה היושבת-ראש כשאמרה שמסובך לסכם את הדיון. למרות שאנחנו דנים בזה כמעט חודש אנחנו נמצאים עדיין על פני השטח של הבעיה, ולכן נראה לי שיש צורך באיזו שהיא ועדה פרלמנטרית או ועדת משנה של ועדה זו שתדון בוצינות בבעיה זו לאורך כל הדיון ותגיע לגיבוש עמדה ותוכניות. אינני רואה גורם אחר שיכול לעשות זאת.

היו"ר ח. גרוסמן:

מסתבר שיש אלמנטים רבים העוסקים בבעיה הגדולה שנקראת בעיית הילד שהמשפחה אינה יכולה לתת לו את המסגרת המתאימה ושזקוק למסגרת אחרת, והדבר מתחלק לגילאים. קיימת הבעיה של הגיל הרך - שחברה-הכנסת נמיר שמה עליו את הדגש - אך שמענו בישיבות הקודמות על בעיות חמורות גם בגיל מבוגר יותר, ואינני יודעת איך באמת להקיף הכל בסיכום אחד. בעוונותינו הרבים הלכנו קצת בעקבות המשרדים ולא נסינו להקיף את הבעיה המולטידיסציפלינרית הזאת כבעיה אחת כוללת. האמת היא שבגיל הרך לא טיפלנו כלל. טיפלנו במעונות לנוער בעייתי בגיל זה או אחר, אבל לא טיפלנו בילדים רגילים שאין להם בית, ובוודאי לא בגיל הרך.

שמחתי לשמוע מד"ר יפה, שכאשר הם צללו לתוך הנושא מצאו שהטילו על שכם ארגוני הנשים חפקיד שהוא חפקיד ממלכתי. אינני בטוחה שהתמונה שחארט ביחס ללשכות הסעד היא נכונה - שברגע שהעובד הסוציאלי מכניס את הילד למוסד או למשפחה אומנת אין הוא עוקב יותר אחר הילד. היה לי נסיון לפני עשר שנים - אולי אז כולנו היינו אחוים - כאשר בקבוצי קלטנו ילד שנולד מחוץ לנישואים וראיתי איך עובדת לשכת הסעד ידעה כל פרט ופרט והחענינה בילד.

א. נמיר:

יש מעקב, אבל הוא אינו מספיק. נוסף לכך את באה מאזור ששם העומס על העובדים אינו גדול.

היו"ר ח. גרוסמן:

ייחזק שהתמונה שצוירה פה היא נכונה, אך נראה לי שהיא קצת קודרת מדי. אין ספק שאנחנו רוצים להעלות את הטיפול במוסדות לרמה יותר גבוהה הן מבחינה חינוכית, הן מבחינה פדגוגית והן מבחינת הטיפול במשפחה. אין גם ספק שצריך לפרוק קצת מן הנטל המוטל על ארגוני הנשים או לתת להם יותר עידוד, יותר אפשרויות.

אשר למשפחה אומנת: מבחינה היאוריתית זה יכול להיראות יפה שמשפחה אחת קולטת כמה ילדים, אך אינני יודעת איך זה נראה בשטח ומה טיב הטיפול שמשפחה כזאת יכולה לתת לשבעה שמונה ילדים. האם יש פיקוח על משפחות אמונות שלוקחות עוד ועוד ילדים עד שגדלות לממדים של מוסד? ולפעמים הן עושות זאת בלחץ הלשכה הסוציאלית.

הדברים האלה באמת מסובכים ואני חושבת שאנחנו לא מקיפים את כל הבעיות, גם אין לנו פתרון אחד מקיף לכל הבעיות. אין ספק שצריך מדיניות כוללת חדשה, כוללת ולא נפרדת.

דבר שאותי מדאיג מאד הוא ענין החוק, דיבר על כך ד"ר גרינבאום ~~שאני~~: צריך להיות חוק ביחס לאימוץ ילדים ונקודת המוצא צריכה להיות הילד עצמו. בכל זאת אנחנו נמצאים במדינה דמוקרטית ואי אפשר לכפות על המשפחה למסור את הילד לאימוץ. אינני יודעת אם השהיית ההליך האימוץ היא רק בגלל הסיבה הליגליסטית, זו אחת הסיבות, או אולי היא נגרמת גם בשל פרוצדורות ביורוקרטיות מיותרות.

א. נמיר:

נדמה לי שהענין נבדק והוא מסובך מאד.

ש. מלביאל:

יש חיקון לחוק.

היו"ר ח. גרוסמן:

נראה לי שעדיין לא העלינו את כל הבעיות ועדיין לא הגענו לשלב שאנחנו יכולים לסכם. עדיין לא שמענו ממשרד החינוך באיזו מידה המשרד שלהם הוא שותף בכל מה שקשור להדרכה פדגוגית בגיל הרך. עלינו לשמוע גם את משרד הסעד. האמת היא שבשלב זה גם ועדת משנה לא תפתור את הבעיה. היא יכולה אולי להיות בשלב מאוחר יותר כשהיה כבר חומר לעבוד עליו. עלינו להזמין גם את ארגוני הנשים - ארגון אמהות עובדות, ויצ"ו שיש להם מוסדות בגיל הרך.

א. נמיר:

גם את נשי מזרחי.

ש. מלביאל:

לגבי חינוכות החפוסה בבהי החינוכות הולכה

ש. מלכיאל:

יש לנו משא ומתן ארוך עם ארגון אמהות עובדות שיסכימו לסגור את מחלקת החינוקות ב"אומנה", כי אין בה צורך. 3Q מיטות ב"שבחאי לוי" מספיקות לנו בהחלט לגילאים 0 עד שנתיים.

מ. פרידמן:

אני סבורה שהוועדה הזאת איננה מסוגלת להגיע למסקנות, להמלצות, לסיכום גם מבחינת הזמן העומד לרשותה, גם מבחינת ההרכב שלה, ולכן אני בדעה שנעשה עבודה טובה אם נגיע להמלצה על הקמת ועדה פרלמנטרית לבחינת הנושא, ועדה שיחד עם מומחים חשב ותעבוד על נושא זה במשך חצי שנה, כי הנושא יוחר מדי מורכב ומסובך בשביל מליאת הוועדה.

א. נמיר:

בוועדת החינוך הוחלט על הקמת ועדת משנה לנושא של טעוני טיפוח והוחלט על שני רפרנטים מחברי הוועדה שיכינו חומר בקשר לכך. עלי הוטל להכין חומר על הגיל הרך בנושא של טעוני טיפוח. מאחר שבנושא זה אי אפשר להפריד בין חינוך וסעד אולי כדאי היה שחיה איזו ועדה משותפת של שתי הוועדות - ועדת השירותים וועדת החינוך - שיחד עם המומחים תכין את החומר.

ת. מרזי:

ישנה ועדה שמונתה על ידי המנהל הכללי של משרד החינוך, בראשותו של פרופ' סמילנסקי, לחינוך בקשר לטעוני טיפוח, וועדה זו חולקת לפי גילאים.

א. נמיר:

אנחנו כנסת, איננו אנשי מקצוע, ואנחנו ושאים לדון.

ת. מרזי:

אבל בוועדה זו יש חומר רב של מומחים.

גב' שטייניץ:

אני עצמי יושבת בוועדה זו, שבה יושבים מומחים לגילאים שונים. בחוץ הוועדות לגילאים השונים מטפלים בנושאים שונים, והיה רצוי שיהיה שיחוף פעולה. שוב אני רואה בזה כפילוח בין המשרדים והכנסת.

ש. מלכיאל:

אני שוחף לבעייתיות שהוצגה על ידי היושבת-ראש וחברה-הכנסת פרידמן - שהנושא הוא רחב מאד, במיוחד לאחר שהוועדה גלשה אליו - ואולי זה טוב - מחוץ הגורם המזמן של המכתב מרחובות על הוצאת הילד מן הבית. עצם העובדה שגלשנו לתחום הרחב הזה מעידה שזה כואב למישהו ושיש לטפל בכך. אבל אם מדברים על המשך הפעולה יורשה לי להעיר ולהציע: שמענו היום על נושא מכובד. שמענו צד אחד שמסר על מחקר בכל הקשור לנושא, אבל ראוי לשמוע גם מהצד השני, ממשרד הסעד, מה הוא עושה לפתרון אותה בעיה שהמחקר מתייחס אליה. למשל: במשרד הסעד כ-600 ילדים המסודרים בבתי תינוקות העוברים עכשיו סריקה מדוקדקת, כל ילד וילד, כדי לראות מה נעשה. אם תחליטו להתייחס בישיבה הבאה לנושא זה, אבקש להזמין את מי שעוסק במשרד הסעד בנושא, על מנת לראות גם את הצד השני של המטבע. אני מציע להזמין גם את פקידת האימוץ הראשית במשרד הסעד על מנת להבהיר את הדברים הקשורים לאימוץ.

אשר לחוק: ישנה הצעה של משרד הסעד, שכבר עברה להליכים מתקדמים עם המשרדים השונים של הממשלה, בקשר לחיקון החוק לאימוץ ילדים. משרד הסעד ניהל בעניין זה שתי סדנאות, ומחר תתקיים השלישית. הייתה פגישה עם עובדים סוציאליים על משמעות חיקון החוק; הייתה פגישה שניה עם משפטנים, עם שופטי בתי משפט מחוזיים המטפלים בנושא זה. מחר תתקיים פגישה עם יורפאים העוסקים בחולי נפש, כי חלק ניכר מן החינוקות שהוזכרו הם ילדים שהוריהם חולי נפש, וקיימת בעיה של שוני בגישות והשקפות בין אנשי המקצוע של העבודה הסוציאלית ובין האנשים העוסקים בחולי הנפש.

ל. דיציאן:

בקשר להקמת ועדות או ועדות משנה: נראה לי שזו הסרת האחריות המוטלת עלינו בתור ועדה פרלמנטרית בנושא מאד אחראי. אני מוכן תמיד לשמוע את דעתן של ועדות מומחים, אבל ההכרעה הסופית צריכה להחבל כאן ולא במקום אחר.

ח. שמעוני:

מצד אחד הבעיה רחבה מכדי שנוכל לדון בה בוועדה פרלמנטרית. אנחנו לא ועדת מומחים וגם אם נקים ועדת משנה לא נהפוך אותה לוועדת מומחים, כי כל אחד מאיתנו איננו מומחה. מצד שני יש ועדות מומחים שעוסקות בכך. יכול להיות שאנחנו צריכים לדחות את הסיכום שלנו לעוד חצי שנה, ולהטיל על כל ועדות המומחים שישנן להסיק את מסקנותיהן ולהגיש לנו אותן. הבעיה היא אמנם דחופה אבל החירום שאנו

ח. שמעוני:

כדי לקבל את המימצאים של הוועדות השונות, על מנת שנוכל כוועדה פרלמנטרית להסיק מסקנות יותר יסודיות - נעשה זאת כך.

היו"ר ח. גרוסמן:
מובן שלבעיה זו יש גם אספקט חינוכי, אבל הוקע הוא סוציאלי ואיננו יכולים להתחמק מנושא זה ולומר שהוא שייך למישהו אחר. יכול להיות שכמה מן התחומים של בעיה זו משוחפים גם לוועדה החינוך וגם לוועדת השירותים.

א. נמיר:
אני מחייחס רק לנושא של הגיל הרך.

היו"ר ח. גרוסמן:
אבל הוקע הוא כללי ומוכרחים להחייחס אליו.

אני מסכימה שאנחנו לא בשלים לסיכום. יכול להיות שצריך לפרק את הבעיה לאלמנטים ולומר; יבענין מעונות לסעוני טיפוח צריך ועדה משותפת; בענין האימוץ אפשר לדון בנפרד; את ענין המוסדות נדחה עד שנאסוף יותר חומר.

אני מציעה שבשלב זה נסכם שבישיבה הבאה נבקש מנציגי המשרדים לתת את חשובותיהם, את דעותיהם, את הצעותיהם לוועדה. נסכם את הבעיות שהועלו במשך הזמן ואולי גם נראה איך נוכל לפרק את כל החבילה הגדולה. אינני מתנגדת שבשני סעיפים או סעיף אחד תהיה ועדה משותפת או ועדות משותפות. אם יציעו שתהיה ועדת משנה לענין האימוץ, שתבדוק את הליכי האימוץ, לא אחנגד גם להצעה כזאת. דבר אחד בכל זאת אנחנו יכולים לסכם: שהבעיה בכללונה צריכה להיות בטיפול כמעט קבוע שלנה, וצריך לחזור אליה מדי פעם בפעם.

ליום ג' הבא נזמין גם את ארגוני הנשים.

א. נמיר:
אולי נשמע קודם את משרד הסעד ואת משרד החינוך ואחר כך נזמין את ארגוני הנשים.

היו"ר ח. גרוסמן:
בסדר.

הישיבה ננעלה בשעה 12.55